

Gaziosmanpaşa Üniversitesi

Fen Bilimleri Enstitüsü

Gaziosmanpaşa Bilimsel Araştırma Dergisi

Dergiye Geliş Tarihi: 26.02.2013

Yayına Kabul Tarihi: 20.03.2013

Baş Editör: Naim Çağman

Alan Editörü: Halil Kızılaslan

**Çiftçilerin Tarımsal Yayım Farkındalıklarının Belirlenmesi
(Tokat/Erbaa Örneği)**Nuray KIZILASLAN^{a,1} (nuray.kizilaslan@gop.edu.tr)Yasin ÜNAL^a (yasin.unal@gop.edu.tr)^aGaziosmanpaşa Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarım Ekonomisi Bölümü 60250 Tokat

Özet – Çiftçilerin tarımsal yayım farkındalıklarının belirlenmesi amacıyla Tokat ili Erbaa ilçesinde 8 köyden 67 çiftçi ile anket yapılmıştır. Çalışmada tarama yöntemi ile betimsel amaçlı veriler toplanmıştır. Araştırmada verilerin analizinde Khi-Kare testi ve Wilcoxon işaretli sıralar testi uygulanmıştır. Khi-Kare testine göre çiftçilerin yaşları ile yeni tarım bilgi ve tekniklerinden haberdar olma ve yine yaşları ile yeni tarım bilgi ve tekniklerini uygulama durumları arasında anlamlı bir bağımlılığın olduğu saptanmıştır. Wilcoxon işaretli sıralar testine göre, çiftçilerin eğitim düzeylerine katkısı yönünden TV’de tarımsal program izleme en etkili tarımsal yayım yöntemi olarak bulunmuştur. Çiftçiler tarım yayımcılarının köy ve belde ziyaretlerinin yetersiz ve düzensiz olduğunu belirtmiştir. Bununla beraber çiftçilerin de tarım yayımcıları ile genellikle sorunları olduğunda görüşmesi çiftçiler yönünden de çok fazla çaba harcanmadığını, yayım çalışmalarının önem ve farkındalığının yeterince oluşmadığını göstermektedir. Tarımsal yayım çalışmalarının öneminin farkına varılması için çiftçilere yayım amaç ve felsefesi anlatılmalıdır. Tarım yayımcılarının sayısı artırılmalı, bölgeler bazında dağılımı iyi planlanmalı, bilgi akışı ve izleme-değerlendirme düzenli aralıklarla yapılmalıdır. Ayrıca serbest tarım danışmanlarının aktif olarak sistemin içine girmeleri sağlanmalı ve çiftçi serbest tarım danışmanları konusunda bilinçlendirilmelidir.

Anahtar Kelimeler –
Tarımsal Yayım,
Yayım Faaliyetleri,
Farkındalık

**Detection of Farmers’ Awareness for Agricultural Extension
(Tokat/Erbaa Case)**

Abstract – A poll has been conducted in the county of Erbaa among 67 farmers from 8 villages, to identify farmers’ awareness for agricultural extension in the province of Tokat. In the study, data has been collected through survey for descriptive purposes. In the survey, Chi-Squared Test and Wilcoxon Signed Rank

¹Sorumlu Yazar

Test have been administered in the analysis of data. According to Chi-Squared Test, it has been determined that producers' age levels significantly correlate with awareness for new agricultural knowledge and techniques, and with application of agricultural knowledge and techniques. According to Wilcoxon Signed Rank Test watching agricultural TV programs is the most effective agricultural extension method regarding to their enhancement of farmers' education all evels, Producers have stated that agricultural extension staff visitations to villages and towns are inadequate and irregular. In addition to this, the fact that producers of tenget in touch with agricultural extension staff when they have problems shows that producers also do not try to get informed about, and that importance and awareness of extension has not been fully created. To convey the signifiance of agricultural awareness, extension should be delivered to farmers, purpose and its philosophy must be told. The number of agricultural extension staff should be increased, its division should be planned well on regional basis, information flow and monitor-evaluation should be done on a regular basis. It also should be provided that agricultural councils get integrated in to the system actively and farmers should be informed about the agricultural councils.

Keywords –
*agricultural
extension, extension
activities, awareness*

Received: 26.02.2013

Accepted: 20.03.2013

1. Giriş

Tarımsal yapının güçlendirilmesi ve kırsal kalkınmanın sağlanmasında en önemli araçlardan biri olan tarımsal yayım; kırsal alanda yaşayan halkın yaşam kalitelerinin yükseltilmesinde yararlı olacak bilgileri insanlara iletme ve bunları kendi yaşamlarında etkili biçimde kullanabilmeleri için gerekli olan bilgi, tutum ve becerileri kazanmalarına yardımcı olmayı amaçlayan okul dışı bir eğitim sistemi veya eğitimsel süreçtir (Ceylan, 2008-2009).

Teknoloji ile tanışma ve yeni teknolojilerin yayılması kırsal kesimde yaşayanların hayat standartlarının iyileştirilmesini ve tarımsal kalkınmayı sağlayacak unsurlardan birisidir. Tarımsal kalkınma genellikle üretimi artırmak için çiftçilerin kabul ettiği teknolojinin düzeyi olarak anlaşılmaktadır. Tarımsal kalkınma teknik bilgi ve yeniliklerin çiftçiye yönelmesi ve kabulü sürecidir. Kısacası çiftçinin değişime olan olumlu bakış açısıdır (Kızılaslan, 2009). Bu olumlu bakış açısının kazanımında tarımsal yayım önemli bir paya sahiptir.

Tarım sektöründe üretim ve verimliliği arttırmak, yeni teknolojileri geliştirmek, çiftçilerin gelirini arttırmak ve bunlara bağlı olarak kırsal nüfusun refahını ve yaşam düzeylerini yükseltmek ise önemli ölçüde tarımsal yayım hizmetlerinin başarılı olmasına bağlıdır (Demirtaş ve Gürler, 1994).

Bilginin üretilmesi, çiftçinin anlayabileceği biçime dönüştürülerek yayılması ve çiftçiler tarafından algılanıp kullanılmasının birbirini tamamlayan bir döngü içerisinde gerçekleştiği ifade edilmektedir (Boyacı, 1998; Oktay ve ark., 1995; Bernet ve ark., 2001). Bu nedenle gerek tarımsal yayım faaliyetlerinde etkinliğin sağlanması gerekse yapılan araştırmaların amacına ulaşması için tarımsal yeniliklerin çiftçiler tarafından benimsenmesi ve uygulanması oldukça önemli bir konudur. Ancak yayım faaliyetleri ile çiftçilere sunulan önerilerin benimsenmesi ve uygulanması konusunda çiftçilerin ikna edilmesi çok kolay olmamaktadır (Sezgin ve Ark., 2010).

Yeniliklerin kolayca benimsetilmesi ve yayılmasının sağlanabilmesi için çok çeşitli bilgi kaynaklarının etkilerinin bilinmesi ve sonuçların değerlendirilerek uygulamaya aktarılması oldukça önemlidir. Özellikle yeni ürün çeşitlerinin üretiminin yaygınlaştırılması istendiğinde, çiftçilere ulaşmak amacıyla çok farklı bilgi kaynaklarından faydalanılabilmektedir (Özçatalbaş, 1990).

Çiftçilerin bilgiye olan gereksinimleri, hızla gelişen teknoloji ve değişen pazar koşulları karşısında büyük ölçüde artmış ve çeşitlenmiştir. Rekabet gücünün temel belirleyicisi bilgi olmuştur. Tarım teknolojisindeki gelişmelerin izlenmesi; işletme planlarının hazırlanması ve uygulanması; pazarlamada etkinliğin artırılması bir dizi bilgi ve beceriyi gerektirmektedir. Bu bağlamda tarımsal yayım hizmeti zamana göre artan bir önem taşımaktadır (Taluğ ve Tatlıdil 1993).

Tarımın giderek daha fazla bilgiye dayalı bir sektör halini alması, doğal kaynakların akılcı yönetimi ve sürdürülebilirliği ile ilgili kaygıların öne çıkması tarımsal yayımın önemini arttırmakta, sektörün içinde yaşadığı ve dışında gelişen kimi koşullar tarımsal yayımda yeni yaklaşımları ve yeni arayışları gündeme getirmektedir.

Tarımsal konular içinde teknik, ekonomik, politik konular ve mevzuat o kadar hızlı değişmektedir ki bu konuların zaman geçirilmeden çiftçilere ulaştırılması şart olmuştur. Geleneksel metotlarla yapılan yayım çalışmasında bilgi çiftçiye ulaştığında artık güncelliğini kaybetmiş yerini yeni bir bilgi ile değiştirmiş olmaktadır. Çiftçiler ihtiyaçları olan haber ve bilgileri öğrendiklerinde sözü geçen konular ile ilgili harekete geçme de geç kalmaktadırlar. Dolayısıyla yeni yayım sistem ve yaklaşımlarının yaşama geçirilmesi önem taşımaktadır. Bu çalışmada, tarımsal yayım çalışmalarının Tokat ili Erbaa ilçesindeki köylerde nasıl yürütüldüğü, çiftçilerin yayım çalışmalarından haberdar olup olmadığı, ne kadar yararlandıkları, eksikleri ve sorunlarının neler olduğunun belirlenmesi amaçlanmıştır. Çiftçilerdeki tarımsal yayım bilincini bu şekilde ortaya koymak ve yapılacak yayım çalışmalarına yön vermek önemli görülmektedir.

2. Materyal ve Yöntem

Araştırmanın ana materyalini Tokat ili Erbaa ilçesine bağlı köylerdeki çiftçilere yapılan anket uygulaması sonucu elde edilen birincil veriler oluşturmaktadır.

Araştırmada şimdiye kadar yapılmış çalışma ve inceleme sonuçları ikincil veri olarak kullanılmıştır.

Çalışmanın evreni Tokat ili Erbaa ilçesi 79 köy çiftçileridir. Çalışmanın örnekleme ise İlçe Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü verilerine göre ilçe tarım ekonomisine en çok katkıda bulunan 8 köydür.

Araştırmanın örnekleminin belirlenmesinde “Tabakalı Örnekleme” yöntemlerinden biri olan “İki Aşamalı Tabakalı Rasgele Örnekleme” yöntemi kullanılmıştır (Düzgüneş ve Ark.,1983; Çıngı,1990).

Tesadüfi olarak farklı coğrafi bölgeler seçilerek belirlenen 8 köyün hane sayıları tespit edilmiş ve bu köylerin hane sayıları toplamı 1317 olarak bulunmuştur. 1317 hanenin

tümüyle anket yapmak, gerek zaman gerekse maddi imkanların sınırlılığı nedeniyle mümkün olmadığından %5'i alınarak 67 hane araştırma kapsamına dahil edilmiştir.

Araştırma kapsamına alınan köylerin her birinden örneğe girecek hane sayısının saptanabilmesi için örnekleme oranı belirlenmiştir. Örnekleme oranı (f), örneğe alınacak hane sayısı (n), araştırma evrenindeki hane sayısına (N) oranıdır (n/N). Bu oran her köydeki hane sayısı ile çarpılarak, örneğe alınacak hane sayısı istatistiksel olarak saptanmıştır (Sümbüloğlu, 1978).

Hazırlanan anket uzman görüşleri alındıktan sonra pilot çalışması yapılmış, 15 kişi katılmıştır. Anket sonucu elde edilen veriler değerlendirilirken kod planı hazırlanmıştır. Kod planına göre, tüm çiftçi anketleri üzerinde verilerin dökümü yapılmış ve daha sonra elde edilen bu veriler bilgisayar ortamına aktararak analiz edilmiş ve anketin geçerlik güvenilirliği hesaplanmıştır.

Verilerin analiz yorumlarının yapılabilmesi için yüzde dağılımı, Khi-Kare ve Wilcoxon işaretli sıralar testi yöntemlerinden (Akgül ve Çevik, 2003; Büyüköztürk, 2011) yararlanılmıştır.

3. Araştırma Bulguları

3.1. Çiftçilerin Bazı Sosyal ve Ekonomik Özellikleri

Yaş, Türk toplumunda çoğu zaman bireylerin kabul görmesinde, toplumda belirli bir yer edinmesinde ve ayrıca kendilerini ve çevrelerini belirli biçim ve düzeylerini etkileyen önemli bir unsurdur (Yıldırak ve Ark., 2003). Bu kapsamda, araştırma bölgesindeki çiftçilerin özelliklerinden biri olarak yaş ölçütü dikkate alınmış ve elde edilen verilerle Çizelge 1 düzenlenmiştir.

Çizelge 1.Çiftçilerin Yaşlarına Göre Dağılımı

Yaş Grupları	Sayı	%
18-30	8	11,9
31-45	21	31,3
46-60	29	43,3
61+	9	13,4
Toplam	67	100,0

Araştırma bölgesinde çiftçilerin %11,9'unun 18-30, %31,3'ünün 31-45, %43,3'ünün 46-60, %13,4'ünün 61 yaş ve üzeri yaş grubunda olduğu belirlenmiştir. 18-30 yaş grubunda olanların diğer gruplara oranla daha düşük olması, bu yaş grubundaki bireylerin okul, askerlik ve göç gibi durumlara bağlanabilir.

Eğitim insan yaşamında olağanüstü değişiklik yapan ve insanın içinde doğup büyüdüğü, yaşadığı toplumun değerlerini öğrenmeye ve kendisinden sonraki kuşaklara aktarmaya yönelen bir süreçtir (Erden 1994). Eğitim düzeyi, toplumların sosyal ve ekonomik gelişmesinde önemli bir gösterge olarak kabul edilmektedir. Bu nedenle çiftçilerin eğitim düzeylerinin belirlenmesi amacıyla soru sorulmuş ve toplanan verilerle Çizelge 2 düzenlenmiştir.

Çizelge 2.Çiftçilerin Eğitim Düzeylerine Göre Dağılımı

Eğitim Düzeyi	Sayı	%
Okur -Yazar olmayan	1	1,5
Okur – Yazar	2	3,0
İlkokul	24	35,8
Ortaokul	9	13,4
Lise	17	25,4
Üniversite	14	20,9
Toplam	67	100,0

Çizelge 2'ye göre çiftçilerin %1,5'u okur-yazar olmayan, %3,0'ı okur-yazar, %35,8'i ilkokul, %13,4'ü ortaokul, %25,4'ü lise, %20,9'u ise üniversite mezunudur.

Kırsal kesimde, ailenin ekonomik varlığını belirleyen en önemli ölçüt, tarımsal üretim yaptığı, geçimini sağladığı toprak varlığıdır. Toprak mülkiyeti, toprakla uğraşanların, topraktan gelir sağlayanların toprağı ekme ve çeşitli şekillerde kullanma haklarını da belirten bir kavramdır. Bundan ötürü de toprak mülkiyeti, toprak insan ilişkisinin yasal, ekonomik ve sosyal yönlerini de yansıtır. Smith ve Zoph araştırmalarında, toprak mülkiyetinin, kırsal toplumda bireylerin sosyal statüsünü belirlemede önemli bir araç olduğunu ve sosyal değişim sürecini etkilediğini belirtmişlerdir (Tatlıdil, 1984).

Bu kapsamda, çiftçilerin Çizelge 3'de işledikleri arazi genişliğine göre dağılımı verilmiştir.

Çizelge 3.Çiftçilerin İşledikleri Arazi Genişliğine Göre Dağılımı

Arazi Genişliği (da)	Sayı	%
1-25	33	49,3
26-50	22	32,8
51+	12	17,9
Toplam	67	100,0

Çiftçilerin %49,3'ünün 1-25 da, %32,8'inin 26-50 da, % 17,9'unun 51 ve 51 dekinden fazla arazi işledikleri görülmektedir.

Çizelge 4. Çiftçilerin Yıllık Ortalama Tarımsal Gelirlerine Göre Dağılımı

Tarımsal Gelir (bin TL)	Sayı	%
5-20	42	62,7
21-40	22	32,8
41+	3	4,5
Toplam	67	100,0

Çizelge 4’de çiftçilerin ortalama tarımsal gelirlerine göre dağılımı verilmiştir. Tarımdan elde ettikleri gelirleri fazla olan üreticilerin yenilikleri takip etmekte zorlanmayacakları düşünülmektedir. Bununla beraber tarımsal geliri düşük olan üreticilerin de kendi yaşam standartlarını artırmak için yenilikleri takip etmeleri olasıdır.

Araştırma kapsamındaki çiftçilerin %62,7’sinin yıllık ortalama 5-20 bin, %32,8’inin 21-40 bin, %4,5’inin ise 41 bin ve üzeri gelir elde ettikleri görülmektedir. Çiftçilerin büyük çoğunluğunun düşük gelire sahip olduğu saptanmıştır.

3.2. Çiftçilerin Tarımsal Yayım Farkındalıkları

Tarımsal yenilikler deyimi, tarımsal üretim sürecinde kullanılan yeni veya geliştirilmiş girdileri ve yöntemleri kapsar. Bunlar üretimi ya da verimi artırıcı teknik uygulamalardır (Tatlıdil 1997). Yeni teknolojiler, ancak onu kullanacak olanlar tarafından benimsendiğinde veya uygulandığında bir yarar sağlayabilir.

Hızla gelişen ve devamlı değişen teknolojinin gereklerinin yerine getirilmesi, kırsal toplumun eğitim seviyesi ne olursa olsun devamlı bilgilendirilmesini ve eğitilmesini yani tarımsal yayım çalışmalarını zorunlu kılmaktadır.

Bu kapsamda çiftçilerin yeni tarım bilgi ve tekniklerinden haberdar olma, uygulama veya uygulamama nedenleri, yeni tarım bilgi ve tekniklerini hangi yöntemlerle öğrendikleri, yayım elemanlarıyla iletişimleri, çiftçilerin bilgilenecek istedikleri konular incelenmiştir. Çizelge 5’de çiftçilerin yeni tarım bilgi ve tekniklerinden haberdar olma durumu verilmiştir.

Çizelge 5. Çiftçilerin Yeni Tarım Bilgi ve Tekniklerinden Haberdar Olma Durumu

Haberdar Olma Durumu	Sayı	%
Evet	55	82,1
Hayır	12	17,9
Toplam	67	100,0

Çizelge 5’e göre çiftçilerin %82,1’i yeni tarım bilgi ve tekniklerinden haberdar olduklarını, %17,9’u ise yeni tarım bilgi ve tekniklerinden haberdar olmadıklarını belirtmişlerdir. Çiftçilerin yeni tarım bilgi ve tekniklerini uygulama durumu Çizelge 6’da verilmiştir.

Çizelge 6. Çiftçilerin Yeni Tarım Bilgi ve Tekniklerini Uygulama Durumu

Uygulama Durumu	Sayı	%
Evet	45	67,2
Hayır	22	32,8
Toplam	67	100,0

Çizelge 6’ya göre çiftçilerin %67,2’si yeni tarım bilgi ve tekniklerini uyguladıklarını, %32,8’i ise yeni tarım bilgi ve tekniklerini uygulamadıklarını belirtmişlerdir.

Yeni tarım bilgi ve tekniklerini uygulamayan çiftçilerin, bu bilgi ve teknikleri uygulamama nedenlerini gösteren dağılım Çizelge 7’de verilmiştir.

Çizelge 7. Çiftçilerin Yeni Tarım Tekniklerini Uygulamama Nedenleri

Uygulamama Nedenleri	Sayı	%
Girdileri ya da alet ekipmanı temin edemiyor	9	40,9
Pahalı bir uygulama	5	22,8
Yeterli bilgiye sahip değil	4	18,2
Yayım elemanları yeterli tanıtım yapmıyor	2	9,1
Arazi yapısına uygun değil	1	4,5
Atalarından gördüğünün doğru olduğunu ve yeteceğini düşünüyor	1	4,5
Toplam	22	100,0

Yeni tarım bilgi ve tekniklerini uygulamayan çiftçilerin %40,9’u girdileri ya da alet ekipmanı temin edemediklerini, %22,8’i pahalı bir uygulama olduğunu, % 18,2’si bu konularda yeterli bilgiye sahip olmadıklarını, %9,1’i yayım elemanlarının yeterli tanıtım yapmadığını, %4,5’i arazi yapısına uygun olmadığını, %4,5’i ise atalarından gördüğü bilgi ve tekniklerin doğru olduğunu ve kendine yeteceğini düşündüklerini belirtmişlerdir. Çiftçilerin çoğunlukla girdileri-alet ekipmanı temin edemediklerini ve pahalı bir uygulama olduğunu belirtmeleri uygulamama nedenlerinin daha çok ekonomik olduğunu göstermektedir.

Yeni tarım bilgi ve tekniklerini uygulayan çiftçilerin, hangi tarım bilgi ve tekniklerini uyguladıklarını gösteren dağılım Çizelge 8’de verilmiştir.

Çizelge 8. Çiftçilerin Uyguladıkları Yeni Tarım Teknikleri

Uygulanan Tarım Teknikleri	Sayı	%
Modern alet-makine kullanımı	43	95,6
Yüksek sistem bağcılık	25	55,6
Damla sulama sistemleri	23	51,1
Sanayilik sebze yetiştiriciliği	14	31,1
Manda yetiştiriciliği	7	15,5
Seracılık	7	15,5
Kapama meyve yetiştiriciliği	3	6,7

Yeni tarım bilgi ve tekniklerini uygulayan çiftçilerin %95,6’sı modern alet-makine kullanımı, %55,6’sı yüksek sistem bağcılık, %51,1’i damla sulama sistemleri, %31,1’i sanayilik sebze yetiştiriciliği, %15,5’i manda yetiştiriciliği, %15,5’i seracılık, %6,7’si ise kapama meyve yetiştiriciliği konularındaki teknikleri uyguladıklarını belirtmişlerdir. Çiftçilerin yeni tarım bilgi ve tekniklerini nereden öğrendiklerini gösteren dağılım Çizelge 9’da verilmiştir.

Çizelge 9’da üreticiler yeni tarım bilgi ve tekniklerini %87,3 oranında tarımsal ilaç bayilerinden, %70,1 oranında TV-Radyodan, %65,4 oranında diğer çiftçilerden, %63,6 oranında İlçe Tarım Gıda ve Hayvancılık Müdürlüğünden, %25,4 oranında serbest çalışan

ziraat mühendislerinden, %23,6 oranında internetten, %21,8 oranında ise kitap, dergi, gazete ve broşürlerden öğrendiklerini belirtmişlerdir.

Çizelge 9.Çiftçilerin Yeni Tarım Bilgi ve Tekniklerini Öğrenme Kaynakları

Öğrenme Kaynakları	Sayı	%
Tarımsal ilaç bayileri	48	87,3
TV-Radyo	39	70,1
Diğer çiftçiler	36	65,4
İlçe Tarım Müdürlüğü	35	63,6
Serbest çalışan Ziraat Mühendisleri	14	25,4
İnternet	13	23,6
Kitap, dergi, gazete ve broşürler	12	21,8

Çiftçilerin tarım yayımcıları ile görüşme sıklığını gösteren dağılım Çizelge 10'da verilmiştir.

Çizelge 10.Çiftçilerin Tarım Yayımcıları İle Görüşme Sıklığı

Görüşme Sıklığı	Sayı	%
Hayır görüşmüyorum	4	6,0
Haftada bir	22	32,8
Ayda bir	11	16,4
Üç ayda bir	4	6,0
Yılda iki kez	1	1,5
Sorunum olduğunda	25	37,3
Toplam	67	100,0

Çizelge 10'a göre çiftçilerin %37,3'ü sorunu olduğunda, %32,8'i haftada bir, %16,4'ü ayda bir, %12,0'ı görüşmediğini ya da üç ayda bir görüştüğünü, %1,5'i ise altı ayda bir kez tarım yayımcıları ile görüştiklerini belirtmişlerdir.

Benzer bir çalışmada (Kızılaslan ve Gürler, 1998) YAYÇEP (Yaygın Çiftçi Eğitim Projesi) programına katılan çiftçilerin teknik elemanlarla görüşme sıklıklarını %68,18 sorunları olduğunda, % 14,55 ayda bir-iki defa, %9,09 hiç görüşmeyenler, %8,18 ise haftada bir görüşenler olarak bulmuşlardır.

Çizelge 11.Çiftçilerin Tarım Yayımcıları İle Görüşme Yerleri

Görüşme Yeri	Sayı	%
Görüşmem	27	40,3
İlçe Tarım Bürosunda	26	38,7
Köy Odası v.b.	5	7,5
Kahvehanede	5	7,5
Arazide	4	6,0
TOPLAM	67	100,0

Tarım Gıda ve Hayvancılık Bakanlığının köyde/beldede görevlendirdiği tarım yayımcıları ile çiftçilerin genelde nerede görüştüğü Çizelge 11’de verilmiştir.

Çizelge 11’e göre çiftçilerin %40,3’ü görüşmediğini, %38,7’si ilçe tarım bürosunda, %15’i köy odası ya da kahvehanede, %6,0’ı ise arazide tarım yayımcıları ile görüştüğünü belirtmişlerdir. Bu soruyla birlikte yayımcılarla görüşme sıklığında %6,0 oranında çiftçinin görüşmediği ancak çiftçilerin aslında daha büyük bir oranının yayımcılarla görüşmediği belirlenmiştir.

Tarım yayımcılarının çiftçileri bilgilendirmede yeterlilik durumu Çizelge 12’de verilmiştir.

Çizelge 12. Tarım Yayımcılarının Çiftçileri Bilgilendirmede Yeterlilik Durumu

Yeterlilik Durumu	Sayı	%
Yeterli	21	31,3
Yetersiz	46	68,7
Toplam	67	100,0

Ankete katılan çiftçilerin % 68,7’si tarım yayımcılarını çiftçiyi bilgilendirmede yetersiz bulduğunu, %31,3’ü ise yeterli bulduklarını belirtmişlerdir.

Tarım yayımcılarını yetersiz bulan çiftçilerin, tarım yayımcılarında gördükleri eksikliklerin dağılımı Çizelge 13’de verilmiştir.

Çizelge 13. Tarım Yayımcılarında Görülen Eksiklik

Eksiklik	Sayı	%
Ziyaretleri yetersiz ve düzensiz	37	80,5
Bilgisi yok	5	10,9
İhtiyaç duyulan konuyu anlatmıyor	2	4,3
Bölgemize uygun bilgi vermiyor	2	4,3
Toplam	46	100,0

Çizelge 13’de tarım yayımcılarını yetersiz bulduğunu ifade eden 46 çiftçinin %80,5’i ziyaretlerin yetersiz ve düzensiz olduğunu, %10,9’u bilgilerinin olmadığını, %4,3’ü ihtiyaç duyulan konuyu anlatmadığını yine %4,3’ü de bölgeye uygun bilgi vermediğini belirtmişlerdir. Düzenli ziyaretler ve çiftçilerle daha planlı ilişkiler bu eksikliğin giderilmesi için bir çözüm olabilir.

Çizelge 14. Sivil Toplum Kuruluşlarından Tarımsal Yayım Konusunda Destek Alınması

Destek Alınması	Sayı	%
Hiç almadım	48	71,6
Tarım Kredi Kooperatifi	15	22,4
Ziraat Odaları	4	6,0
Toplam	67	100,0

Çiftçilerin bakanlık dışında sivil toplum kuruluşlarından tarımsal yayım konusunda destek alma durumunu gösteren dağılım Çizelge 14’de verilmiştir.

Çizelge 14’de çiftçiler sivil toplum kuruluşlarından tarımsal yayım konusunda %71,6 oranında hiç destek almadıklarını, %22,4 oranında tarım kredi kooperatifinden, %6,0’ ise ziraat odalarından destek aldıklarını belirtmişlerdir.

Tarımsal işletme sahiplerinin, tarımsal üretim, işleme ve pazarlama sürecinin bütün aşamalarında karşılaştıkları problemler ve bunların birbirleriyle ilişkileri hakkında bilgi sahibi olmalarını, kendilerine, geliştirilen teknolojileri kullanırmak suretiyle, bu problemleri çözebilecek bilgi ve beceri kazandırılmasını ve kırsal alanda yaşam standardının yükseltilmesini amaçlayan tarımsal işletme sahiplerinin eğitimi, yayım, danışmanlık ve bilgilendirme faaliyetlerini düzenleyen TarımsalYayım ve Danışmanlık Hizmetlerinin Düzenlenmesine İlişkin Yönetmelik 08.09.2006 tarihli 26283 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Buna göre serbest tarım danışmanlarına tarımsal danışmanlık hizmetlerini sunabilme yetkisi Tarımsal danışmanlık yetki belgesi ile mümkün kılınmıştır. Sivil toplum örgütlerinde, ziraat odalarında ve tarımsal danışmanlık şirketlerinde istihdam edilen veya tarımsal danışmanlık hizmeti yürütmek üzere kendi nam ve hesabına çalışan sertifikalandırılmış kişiler serbest tarım danışmanları olarak adlandırılmıştır (Anonim, 2013). Bu göz önünde bulundurularak çiftçilerin serbest tarım danışmanları ile ilgili bilgilerinin olup olmadığı araştırılmıştır.

Bölgedeki serbest tarım danışmanlarının çiftçi tarafından tanınıp tanınmadığı durumu Çizelge 15’de verilmiştir.

Çizelge 15.*Bölgedeki Serbest Tarım Danışmanlarının Tanınma Durumu*

Tanınma Durumu	Sayı	%
Evet, tanıyorum	9	13,4
Hayır, tanımıyorum	58	86,6
Toplam	67	100,0

Çizelge 15’de bölgedeki serbest tarım danışmanlarını çiftçilerin %86,6’sının tanımadığı, %13,4’ünün ise tanıdığı belirlenmiştir. Çiftçiler maddi imkansızlıklar ve geçim sıkıntısı nedeniyle kendilerine maddi anlamda ek yük getirebilecek tüm olgulara önyargılı davranma düşüncesiyle serbest tarım danışmanlarını tanıma ihtiyacı dahi duymadıkları söylenebilir.

Çiftçilerin tarım danışmanlarından ücret karşılığında bilgi alma durumu Çizelge 16’da verilmiştir.

Çizelge 16.*Serbest Tarım Danışmanlarından Bilgi Alma Durumu*

Bilgi Alma Durumu	Sayı	%
Evet, alıyorum	1	1,5
Hayır, almıyorum	66	98,5
Toplam	67	100,0

Araştırma kapsamındaki üreticilerin %98,5'i tarım danışmanlarından ücret karşılığında bilgi almadığını, %1,5'i ise tarım danışmanlarından ücret karşılığında bilgi aldığını belirtmişlerdir.

Tarım danışmanlarından ücret karşılığında bilgi almayan üreticilerin bilgi almama nedenlerini gösteren dağılım Çizelge 17'de verilmiştir.

Çizelge 17. Serbest Tarım Danışmanlarından Bilgi Almama Nedenleri

Ücret Karşılığında Bilgi Almama Nedenleri	Sayı	%
Ücretler çok yüksek olduğu için	1	1,5
Tarım danışmanlarını tanımadığım için	31	47,0
Danışmana verdiğim ücretin devlet tarafından bana verileceğini bilmediğim için	21	31,8
İlçe Müdürlüklerinden gelen tarım yayımcılarının verdiği bilgi yeterli olduğu için	12	18,2
Diğer (Yeni tarım tekniklerini öğrenmeye ve uygulamaya hevesim ve maddi durumum var ancak yaşlı olmam nedeniyle cesaret edemediğim için)	1	1,5
Toplam	66	100,0

Araştırma kapsamındaki çiftçilerin %47,0'si tarım danışmanlarını tanımadığını, %31,8'i danışmana verilen ücretin devlet tarafından kendine verileceğini bilmediğini, %18,2'si ilçe müdürlüklerinden gelen tarımsal yayımcıların verdiği bilginin yeterli bulduğundan gerek duymadığını, %3,0'ı ise ücretlerin çok yüksek olduğunu ve diğer nedenlerden dolayı ücret karşılığında tarımsal yayım hizmeti almadıklarını belirtmişlerdir.

Tarım danışmanlarının çiftçilere verdikleri bilgi/hizmet karşılığında çiftçiler tarafından verilen ücretin devlet tarafından geri ödeneceği bilgisi konusunun bilinip bilinmediği Çizelge 18'de verilmiştir.

Çizelge 18. Tarım Danışmanına Verilen Ücretin Devlet Tarafından Geri Ödeneceği Bilgisi

Geri Ödeme Bilgisi	Sayı	%
Evet, biliyorum	5	7,5
Hayır, bilmiyorum	62	92,5
Toplam	67	100,0

Araştırma kapsamındaki çiftçilerin %92,5'i tarım danışmanına verilen ücretin devlet tarafından geri ödeneceğini bilmediklerini, %7,5'i ise tarım danışmanına verilen ücretin devlet tarafından geri ödeneceğini bildiklerini belirtmişlerdir. Bu konu tarım sektörü açısından bir yeniliktir. Tarımsal danışmanlık hizmetleri konusunda çiftçilerin haberdar edilmesi, ayrıntılarıyla beraber sistemin anlatılması gerekmektedir.

Çiftçilerin tarımsal yayım hizmetlerine en çok hangi alanlarda ihtiyaç duyduğuna ilişkin dağılım Çizelge 19'da verilmiştir.

Çizelge 19'da %71,6 oranında çiftçi üretim tekniğine ilişkin konularda, %50,7 oranında pazarlamaya ilişkin konularda, %22,4 oranında çiftçi örgütlenmesine ilişkin konularda,

%15,0 oranında işletmeciliğe ilişkin konularda, %6,0 oranında sosyal ve kültürel konularda tarımsal yayıma ihtiyaç duyduklarını belirtmişlerdir. Üreticilerin öncelikle gelir düzeylerini ve yaşam standartlarını yükseltmek amacıyla üretim tekniğine ilişkin konular ve pazarlamaya ilişkin konularda tarımsal yayıma en çok ihtiyaç duymakta olduklarından söz edilebilir. Bu bağlamda değişen ekonomik yaşamda yeni üretim tekniklerinin tanıtılması ve benimsetilmesinin sürekli vazgeçilmez olduğu gözden kaçırılmamalıdır. Aynı zamanda değişen pazar koşullarının takip edilmesinde de yayım ve yayımcılara önemli görevler düşmektedir.

Çizelge 19. Tarımsal Yayıma Gerek Duyulan Konular

Konular	Sayı	%
Üretim tekniğine ilişkin konular	48	71,6
Pazarlamaya ilişkin konular	34	50,7
Çiftçi örgütlenmesine ilişkin konular	15	22,4
İşletmeciliğe ilişkin konular	10	15,0
Sosyal ve Kültürel konular	4	6,0

Çiftçilerin tarımsal yayım faaliyetlerine katılma durumlarını gösteren dağılım Çizelge 20'de verilmiştir.

Çizelge 20. Çiftçilerin Tarımsal Yayım Faaliyetlerine Katılma Durumu

Faaliyet türü	Evet		Hayır	
	Sayı	%	Sayı	%
TV'de tarımsal amaçlı program izleme	63	94,0	4	6,0
Tarım yayımcılarını büroda ziyaret etme	54	80,6	13	19,4
Tarımsal amaçlı telefon ya da sms yoluyla bilgilendirilme	39	58,2	28	41,8
Tarımla ilgili kitap, dergi, gazete, broşür v.b. materyalleri okuma	39	58,2	28	41,8
Demonstrasyon etkinliklerine katılma	32	47,8	35	52,2
Konferans-panel etkinliklerine katılma	24	35,8	43	64,2
Fuar-sergi etkinliklerine katılma	21	31,3	46	68,7
Radyo'da tarımsal amaçlı programlar dinleme	21	31,3	46	68,7
İnterneti tarımsal amaçlı kullanma	19	28,4	48	71,6
Tarımsal amaçlı gezilere katılma	16	23,9	51	76,1
Kurs-seminer etkinliklerine katılma	15	22,4	52	77,6
Çiftlik ya da ev ziyaretlerine katılma	11	16,4	56	83,6
Tarımsal amaçlı yarışmalara katılma	1	1,5	66	98,5

Tarımsal yayım yöntemlerinin çiftçilerin eğitim düzeylerine katkısını gösteren dağılım Çizelge 21’de verilmiştir.

Çizelge 21. Tarımsal Yayım Yöntemlerinin Çiftçilerin Eğitim Düzeylerine Katkısı

Faaliyet türü	Çok iyi		İyi		Orta		Az		Hiç	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
TV’de tarımsal amaçlı program izleme	32	50,8	18	28,6	12	19,0	1	1,6	-	-
Tarım yayımcılarının bürosunu ziyaret etme	6	11,1	16	29,6	16	29,6	14	26,0	2	3,7
Tarımsal amaçlı telefon ya da sms yoluyla bilgilendirilme	17	43,6	11	28,2	7	18,0	2	5,1	2	5,1
Tarımla ilgili kitap, dergi, gazete, Broşür v.b. materyalleri okuma	12	30,8	14	35,9	9	23,0	4	10,3	-	-
Demonstrasyon etkinliklerine katılma	9	28,1	9	28,1	10	31,3	3	9,4	1	3,1
Konferans-Panel etkinliklerine katılma	7	29,2	8	33,3	7	29,2	2	8,3	-	-
Fuar-Sergi etkinliklerine katılma	9	42,9	10	47,6	2	9,5	-	-	-	-
Radyo’da tarımsal amaçlı programlar dinleme	4	19,0	10	47,6	6	28,6	-	-	1	4,8
İnterneti tarımsal amaçlı kullanma	10	52,6	5	26,3	1	5,3	3	15,8	-	-
Tarımsal amaçlı gezilere katılma	5	31,2	8	50,0	2	12,5	1	6,3	-	-
Kurs-Seminer etkinliklerine katılma	5	33,3	8	53,3	1	6,7	-	-	1	6,7
Çiftlik ya da ev ziyaretlerine katılma	2	18,2	4	36,3	5	45,5	-	-	-	-
Tarımsal amaçlı yarışmalara katılma	1	100,0	-	-	-	-	-	-	-	-

Araştırma kapsamında çiftçilerin %94,0’ı TV’de tarımsal amaçlı program izlediklerini, %80,6’sı tarım yayımcılarının bürosunu ziyaret ettiklerini, %58,2’si tarımsal amaçlı telefon veya sms yoluyla bilgilendirildiklerini yine %58,2’si tarımla ilgili kitap, dergi, gazete,

broşür v.b. materyaller okuduğunu, %47,8'i demonstrasyon etkinliklerine katıldıklarını, %35,8'i tarımsal amaçlı konferans-panel etkinliklerine katıldıklarını, %31,3'ü tarımsal amaçlı fuar-sergi etkinliklerine katıldıklarını yine %31,3'ü radyo'da tarımsal amaçlı programlar dinlediklerini, %28,4'ü interneti tarımsal amaçlı kullandıklarını, %23,9'u tarımsal amaçlı gezilere katıldıklarını, %22,4'ü tarımsal amaçlı kurs-seminer etkinliklerine katıldıklarını, %16,4'ü tarımsal amaçlı çiftlik ya da ev ziyaretlerine katıldıklarını, %1,5'i ise tarımsal amaçlı yarışmalara katıldıklarını belirtmişlerdir. Kitle iletişim araçlarından biri olan TV'yi tarımsal amaçlı izleme oranı en yüksek düzeydedir. Çiftçilerin bu yayım yöntemini en çok kullanma nedenleri, TV'nin günümüzde çok yaygın olması, bu yönteme kolay ve hızlı ulaşabilmeleridir. Diğer iletişim araçlarını TV'ye göre daha az tercih etme nedenleri, eğitim düzeyleri, maddi yetersizlikler, bu tekniklere daha zor erişme ve takip etmeme olabilir.

Araştırma kapsamındaki çiftçilerin eğitim düzeylerine katkısı açısından, TV'de tarımsal amaçlı program izleme faaliyetinin % 79,4 oranında çok iyi ve iyi düzeyde katkı sağladığını, yayım elemanlarının bürosunu ziyaret etme faaliyetinin %59,2 oranında iyi ve orta yine %26,0 oranında da az düzeyde katkı sağladığını, tarımsal amaçlı telefon ya da sms yoluyla bilgilendirilme faaliyetinin %71,8 oranında çok iyi ve iyi düzeyde katkı sağladığını, tarımsal amaçlı kitap, dergi, gazete, broşür v.b. materyalleri okuma faaliyetinin %66,7 oranında çok iyi ve iyi düzeyde katkı sağladığını, demonstrasyon etkinliklerine katılma faaliyetinin %28,1 oranında çok iyi yine %28,1 oranında iyi ve %31,3 oranında orta düzeyde katkı sağladığını, tarımsal amaçlı konferans-panel etkinliklerine katılma faaliyetinin %29,2 oranında çok iyi, %33,3 oranında iyi, %29,2 oranında orta düzeyde katkı sağladığını, tarımsal amaçlı fuar-sergi etkinliklerine katılmanın %90,5 oranında çok iyi ve iyi düzeyde katkı sağladığını, radyo'da tarımsal amaçlı programlar dinleme faaliyetinin %76,2 oranında iyi ve orta düzeyde katkı sağladığını, interneti tarımsal amaçlı kullanma faaliyetinin %78,9 oranında çok iyi ve iyi düzeyde katkı sağladığını, tarımsal amaçlı gezilere katılma faaliyetinin %81,2 oranında çok iyi ve iyi düzeyde katkı sağladığını, tarımsal amaçlı kurs-seminer etkinliklerine katılma faaliyetinin %86,6 oranında çok iyi ve iyi düzeyde katkı sağladığını, tarımsal amaçlı çiftlik ya da ev ziyaretlerine katılma faaliyetinin ise %81,8 oranında iyi ve orta düzeyde katkı sağladığını belirtmişlerdir.

Çizelge 20'de tarım yayımcılarını büroda ziyaret etme faaliyetine katılımın yüksek olmasına rağmen, derecelendirme bazında Çizelge 21'de görüldüğü gibi çiftçiler bu faaliyetin kendilerine eğitim düzeyinde fazla bir şey katmadığını belirtmektedir. Bu, tarım yayımcılarının içinde bulunduğu çalışma şartlarına, tarım yayımcılarının sayıca yetersiz olmalarına yine çiftçilerin kendi ortamlarının dışında rahat olamadıklarına ayrıca büroda resmîyetin daha fazla hissedilmesine bağlanabilir. Diğer yayım faaliyetlerine katılım oranı düşük de olsa çiftçilerin eğitim düzeylerine katkısı açısından düşünceleri olumlu yöndedir.

3.3. Çiftçilerin Tarımsal Yayım Farkındalıkları ile Bazı Sosyo-Ekonomik Özellikleri Arasındaki İlişkilerin Analizi

Tarımsal yayım farkındalıkları ile çiftçilerin bazı sosyo-ekonomik özellikleri arasındaki ilişkilerine yönelik Khi-Kare test sonuçları Çizelge 22'de verilmiştir.

Çizelge 22'de yaş ile yeni tarım tekniklerinden haberdar olma yönünden bağımlılık sözkonusudur. Yeni tarım bilgi ve tekniklerinden haberdar olanların %7,3'ü 18-30 yaş grubu arasında, %32,7'si 31-45 yaş grubu arasında, %43,7'si 46-60 yaş grubu arasında,

%12,7'si ise 61 ve üzeri yaş grubu arasındadır. 18-30 yaş grubu arasındaki çiftçilerde yeni tarım tekniklerinden haberdar olma oranı diğer yaş gruplarına göre daha düşük olduğu gözlemlenmektedir. Yine yaş ile yeni tarım tekniklerini uygulama durumunun bağımlılık gösterdiği belirlenmiştir. Yeni tarım bilgi ve tekniklerini uygulayan çiftçilerin %4,4'ü 18-30 yaş düzeyi aralığında, %35,6'sı 31-45 yaş düzeyi aralığında, %51,1'i ise 46 ve 60 yaş düzeyi aralığında, %8,9'u ise 61 ve 61 yaş düzeyi üzerindedir. Yeni tarım bilgi ve tekniklerini uygulamayan üreticilerin %27,3'ü 18-30 yaş grubundan oluşmaktadır. Bu durum genç yaştaki çiftçilerin önünde büyüklerin olması ve aktif olarak onların tarımsal faaliyetlerle ilgilenmesine, deneyim eksikliği gibi nedenlere bağlanabilir.

Çizelge 22. Tarımsal Yayım Farkındalıkları İle Bazı Sosyo-Ekonomik Özellikler Arasındaki İlişkiler

İlişkiler	Khi-Kare Hesap Değeri	Khi-Kare Tablo Değeri	Önem Düzeyi (%)	Sonuç
Yaş ile yeni tarım tekniklerinden haberdar olma	7,033	6,251	10	Önemli
Eğitim düzeyi ile yeni tarım tekniklerinden haberdar olma	5,561	11,070	5	Önemsiz
Arazi genişliği ile yeni tarım tekniklerinden haberdar olma	1,097	5,991	5	Önemsiz
Gelir düzeyleri ile yeni tarım tekniklerinden haberdar olma	2,813	5,991	5	Önemsiz
Yaş ile yeni tarım tekniklerini uygulama	11,271	7,814	5	Önemli
Eğitim düzeyi ile yeni tarım tekniklerini uygulama	8,066	11,070	5	Önemsiz
Arazi genişliği ile yeni tarım tekniklerini uygulama	3,107	5,991	5	Önemsiz
Gelir düzeyleri ile yeni tarım tekniklerini uygulama	2,302	5,991	5	Önemsiz
Yaş ile tarım yayımcılarını tanıma	6,525	7,814	5	Önemsiz
Eğitim düzeyleri ile tarım yayımcılarını tanıma	3,485	11,070	5	Önemsiz
Yaş ile tarım yayımcılarının çiftçiyi bilgilendirmede yeterlilik durumu	2,291	7,814	5	Önemsiz
Eğitim düzeyleri ile tarım yayımcılarının çiftçiyi bilgilendirmede yeterlilik durumu	5,420	11,070	5	Önemsiz
Yaş ile tarım yayımcılarında gördükleri eksiklik	12,240	16,918	5	Önemsiz
Eğitim düzeyleri ile tarım yayımcılarında gördükleri eksiklik	19,420	24,995	5	Önemsiz

Çiftçilerin bazı tarımsal yayım faaliyetlerinin çiftçi eğitime katkı puanlarının Wilcoxon işaretli sıralar test sonuçları Çizelge 23'de verilmiştir.

Çizelge 23. Bazı Tarımsal Yayım Faaliyetlerinin Çiftçi Eğitimine
Katkı Puanlarının Wilcoxon İşaretili Sıralar Test Sonuçları

Yayım Faaliyetleri		n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	z	p
TV’de tarım programları izleme	Negatif Sıra	6	19.00	114.00	5.28	.000
Tarım yayımcılarını bürosunda ziyaret etme	Pozitif Sıra	46	27.48	1264.00		
	Eşit	15				
Tarımsal amaçlı telefon ya da sms yoluyla bilgilendirilme	Negatif Sıra	21	19.36	406.50	.23	.817
Tarımla ilgili kitap, dergi, gazete, broşür v.b. materyalleri okuma	Pozitif Sıra	18	20.75	373.50		
	Eşit	28				
Demonstrasyon etkinliklerine katılma	Negatif Sıra	19	14.37	273.00	1.20	.228
Fuar/sergi etkinliklerine katılma	Pozitif Sıra	10	16.20	162.00		
	Eşit	38				
Radyo’da tarımsal amaçlı programlar dinleme	Negatif Sıra	17	18.88	321.00	.19	.849
İnterneti tarımsal amaçlı kullanma	Pozitif Sıra	19	18.16	345.00		
	Eşit	31				
Tarımsal amaçlı gezilere katılma	Negatif Sıra	9	10.00	90.00	.19	.843
Kurs/seminer etkinliklerine katılma	Pozitif Sıra	9	9.00	81.00		
	Eşit	49				
TV’de tarım programları izleme	Negatif Sıra	39	24.33	949.00	4.89	.000
Tarımsal amaçlı telefon ya da sms yoluyla bilgilendirilme	Pozitif Sıra	6	14.33	86.00		
	Eşit	22				
TV’de tarım programları izleme	Negatif Sıra	50	32.11	1605.50	6.25	.000
İnterneti tarımsal amaçlı kullanma	Pozitif Sıra	7	6.79	47.50		
	Eşit	10				
TV’de tarım programları izleme	Negatif Sıra	47	27.47	1291.00	5.92	.000
Demonstrasyon etkinliklerine katılma	Pozitif Sıra	4	8.75	35.00		
	Eşit	16				
TV’de tarım programları izleme	Negatif Sıra	52	30,38	1580.00	6,03	.000
Konferans/panel etkinliklerine katılma	Pozitif Sıra	5	14.60	70.00		
	Eşit	10				
TV’de tarım programları izleme	Negatif Sıra	48	28.51	1368.50	5.84	.000
Fuar/sergi etkinliklerine katılma	Pozitif Sıra	5	12.50	62.50		
	Eşit	14				
TV’de tarım programları izleme	Negatif Sıra	52	29.38	1528.00	6.43	.000
Tarımsal amaçlı gezilere katılma	Pozitif Sıra	3	4.00	12.00		
	Eşit	12				
TV’de tarım programları izleme	Negatif Sıra	51	30.90	1576.00	6.44	.000
Kurs/seminer etkinliklerine katılma	Pozitif Sıra	5	4.00	20.00		
	Eşit	11				
TV’de tarım programları izleme	Negatif Sıra	58	29.50	1711.00	6.70	.000
Çiftlik ya da ev ziyaretlerine katılma	Pozitif Sıra	0	.00	.00		
	Eşit	9				

Analiz sonuçları, araştırmaya katılan çiftçilerin tarımsal yayım faaliyetlerine katkısı bazında TV’den tarımsal programlar izleme ile tarım yayımcılarını bürosunda ziyaret etme faaliyeti arasında anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir. Fark puanlarının sıra ortalaması ve toplamları dikkate alındığında, gözlenen bu farkın pozitif sıralar yani TV’den tarımsal programlar izleme lehinde olduğu görülmektedir. TV’den tarımsal amaçlı

programlar izleme ile diğer faaliyetler karşılaştırıldığında yine TV'den tarımsal programlar izleme faaliyeti lehinde anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Bu da TV'den tarımsal programlar izlemeyi en etkili yayım yöntemi kılmaktadır. Bu sonucun TV'nin ve uydu yayınlarının yaygın olması, doğrudan ve hızlı şekilde haber alma, kolay ulaşılma ve istenilen anda öğrenme kaynağı olmasından kaynaklandığı söylenebilir.

4. Sonuç

Bu araştırmada Tokat ili Erbaa ilçesine bağlı köylerde yaşayan çiftçilerin tarımsal yayım farkındalıkları araştırılmıştır. Bu amaçla, araştırma alanındaki çiftçilerin yaş, eğitim durumu, işledikleri arazi genişliği, gelir dağılımı gibi sosyo-ekonomik nitelikler ve tarımsal yayım faaliyetlerinden haberdar olma, tarımsal yayım faaliyetlerine katılım durumları gibi faktörler incelenmiştir.

Araştırma bölgesinde çiftçilerin 46-60 yaş arasında olanların sayısı fazladır (%43). Tarım alanlarında çalışan nüfus yaşlılardan oluşmaktadır. Köylerden göçün engellenmesine yönelik çözümler geliştirilmelidir.

Araştırma bölgesindeki çiftçilerin çoğunluğunu, %35,8'ini ilkökul mezunları oluşturmaktadır. Lise ve üniversite mezunları sayısının ise çok düşük olmadığı söylenebilir, ancak tarım sektöründe bulunan nüfus yeterli düzeyde eğitime sahip değildir.

Çiftçilerin %49,3'ü 1-25 dekar aralığında arazi işlemekte, 67 ailenin ortalama arazi genişliği ise 38 dekadır.

Araştırma kapsamında çiftçilerin büyük çoğunluğunun %62,7'sinin yıllık ortalama tarımsal geliri 5-20 bin TL arasındadır. Tarımsal gelirinin düşük olması yeni tarım tekniklerini öğrenme ve uygulama konusunda çiftçileri isteksizleştirmektedir.

Çiftçiler yeni tarım bilgi ve tekniklerinden %82,1 oranında haberdar iken yeni tarım bilgi ve tekniklerini uygulama oranı %67,2'ye düşmektedir. Yine yeni tarım tekniklerini uygulamayan üreticilerin uygulamama nedenleri arasında büyük çoğunluğunun %63,7'sinin girdileri, alet ekipmanı temin edememesi ve pahalı bulmaları dikkat çekmektedir.

Çiftçilerin yeni tarım bilgi ve tekniklerini büyük ölçüde tarımsal ilaç bayilerinden, TV, radyo ve diğer çiftçilerden öğrendikleri görülmektedir.

Tarım yayımcıları ile çiftçiler genellikle sorunları olduğunda görüşmekte ya da hiç görüşmemekte, yine çiftçiler tarafından yayımcıların ziyaretleri yetersiz ve düzensiz olarak görülmektedir. Tarım yayımcılarının sayıca artırılıp planlı dağılım yapılması gerekmektedir.

Bakanlık dışında sivil toplum kuruluşlarından tarımsal yayım konusunda çiftçiler büyük çoğunlukla %71,6'sı hiç destek almamışlardır. Çiftçiler gerçek anlamda kooperatif ve birlik şeklinde örgütlenmemiştir. Bu nedenle, kendileri ve ürünleri ile ilgili kararların oluşmasında etkili olamamaktadır.

Araştırma kapsamındaki çiftçiler büyük ölçüde serbest tarım danışmanlarını tanımadıklarını, ücret karşılığında bilgi almadıklarını belirtmekte, ücret karşılığında bilgi almama nedenleri arasında ise çoğunlukla %47 oranında tarım danışmanlarını tanınamalarını gerekçe olarak göstermektedirler. Yine çiftçilerin %92,5'i tarım danışmanına ödenecek ücretin devlet tarafından geri ödeneceği bilgisine sahip değildir.

Çiftçiler tarımsal yayıma en çok üretim tekniği ve pazarlama konusunda ihtiyaç duymaktadır.

Genel olarak TV'den tarımsal programları izleme ve çiftçilerin eğitimlerine katkı derecesinden dolayı tarımsal yayım yöntemlerinden en başarılı yöntem olarak dikkat çekmektedir. Tarımla ilgili TV yayımları izleyen çiftçilerin en çok şikayetçi oldukları konu, ürün reklamlarının çok fazla oluşudur. Bu kapsamda gerekli kurullar ile temasa geçerek bu sorunu giderebilecektir.

Yine kitle iletişim araçlarından telefon, sms, radyo ve internetin kullanım oranlarının düşük olmasına karşın, bu yayım yöntemlerinden faydalanan çiftçilerin eğitim düzeyine katkılarının genelde memnun edici seviyede olduğu görülmüştür. Ancak tarım sektöründe teknoloji kullanımı sınırlı ölçülerdedir. Teknoloji kullanımını artırmak için, tarım müdürlükleri bölgesel bazda teknoloji kullanım seminerleri düzenlemelidir.

Çiftçilerin yaşları ile tarımsal yayım tekniklerinden haberdar olma ve yaşları ile yeni tarım tekniklerini uygulama arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. 18-30 yaş grubundaki üreticilerin büyük çoğunluğunun yeni tarım tekniklerinden haberdar olmadıkları ve yeni tarım tekniklerini uygulamadıkları sonucuna ulaşılmaktadır. Çiftçilerin işlediği arazi genişliği miktarı arttıkça gelir düzeylerinin arttığı, gelir düzeyi ve arazi genişliği miktarı arttıkça yeni tarım bilgi ve tekniklerinden haberdar olma ile yeni tarım tekniklerini uygulama durumlarının da arttığı gözlemlenmiştir.

Ülke genelinde çalışmalar yapılarak, çiftçilerin hangi yörelerde hangi yöntemlerle tarımsal bilgi ve becerilerini artırdıkları incelenmelidir. Böylece çiftçilerin gerek tarımsal eğitim ihtiyaçları gerekse hangi yöntemlerle daha iyi algıladıkları ortaya konulabilecektir. Sonrasında yeni tarımsal yayım yöntemleri ihtiyaçlar doğrultusunda geliştirilebilecek, uygulanan yöntemler ise iyileştirilebilecektir.

Kaynaklar

- Akgül, A. ve Çevik, O., (2003). İstatiksel Analiz Teknikleri, Emek Ofset, Ankara.
- Anonim, (2013). Tarım Gıda ve Hayvancılık Bakanlığı.
<http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr/Metin.aspx?MevzuatKod=7.5.10633&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=tarım> (Erişim Tarihi: 25.01.2013)
- Bernet, T., Ortiz, O., Estrada, RD., Qurioz, R., Swinton, SM. (2001). Tailoring Agriculture Extension to Different Production Contexts: A User-Friendly Farm-Household Model to Improve Decision-Making for Participatory Research, Michigan State University, East Lansing, USA.
- Boyacı, M., (1998). Manisa İlinde Tarımsal Bilgi ve Teknoloji Akış (Enformasyon) Sisteminin Yapısal Özellikleri, Sorunları ve Çözüm Önerileri Üzerine Bir Araştırma: Manisa İli Örneği, Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı Doktora Tezi, İzmir.
- Büyükköztürk, Ş., (2011). Sosyal Bilimler için Veri Analizi El Kitabı, 12.Baskı, Pegem A Yayınları, Ankara.
- Ceylan, İ., C., (2008-2009). Tarımsal Yayım ve İletişim Ders Notu, A.Ü. ZiraatFakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü.
- Çingir, H., (1990). Örnekleme Kuramı, Hacettepe Üniversitesi Fen Fakültesi Yayınları Ders Kitapları Dizisi: 20, Beytepe: H.Ü. Fen Fakültesi Basımevi, Ankara.

- Demirtaş, M.,Gürler, A., Z., (1994). Türkiye’de Uygulamaya Konulan I. Tarımsal Yayım ve Uygulamalı Araştırma Projesinin Türk Tarımının Gelişmesine Etkileri. Türkiye 1.Tarım Ekonomisi Kongresi, İzmir, Cilt:2, s.402-411.
- Düzgüneş, O., Kesici, T. ve Gürbüz, F., (1983). İstatistik Metotları. A.Ü. Ziraat Fak. Yayınları. No:1291. A.Ü. Ziraat Fak. Ofset Ünitesi, Ankara.
- Erden, H.İ.,(1994). Manisa Merkez İlçesinde Yüksek Sistem Bağcılık İşletmelerine Yönelik Yayım Çalışmalarının Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma, Yüksek Lisans Tezi, A.Ü.Fen Bilimleri Enstitüsü, 206 s, Ankara.
- Kızılaslan, N. ve Gürler Z., (1998). Tarımsal Yayım Çalışmalarından Biri Olan YAYÇEP’in Tokat İlindeki Etkinliği Üzerine Bir Araştırma, Gaziosmanpaşa Üni. Ziraat Fak. Yayınları No:26 Araştırma Serisi No:5, Tokat.
- Kızılaslan, N. (2009). Çiftçilerin Tarımsal Yayım Konusundaki Tutum ve Davranışları (Tokat İli Yeşilyurt İlçesi Araştırması), TUBAV Bilim Dergisi, Cilt:2 Sayı:4 S:439-445, Ankara.
- Oktay,E., Boyacı,M., Bayaner, B.,Sakarya,H.,(1995). Bilgi ve Teknoloji Akışında Etkinliğin Sağlanması, Türkiye Ziraat Mühendisliği 4. Teknik Kongresi, Ankara.
- Özçatalbaş, O., (1990). Aşağı Seyhan Sulama Proje Alanındaki Mısır Üreticilerinin Bilgi Edinme Kaynakları Çukurova Üni. Fen. Bl. Ent. Yüksek Lisans Tezi, Adana.
- Sezgin, A., Kaya E.T., Külekçi,M., Kumbasaroğlu, H., (2010), Tarımsal Yeniliklerin Benimsenmesinde Etkili Olan Faktörlerin Analizi: Erzurum İli Örneği, Türkiye IX. Tarım Ekonomisi Kongresi, Şanlıurfa, 2010.
- Sümbüloğlu, K. (1978). Sağlık Bilimlerinde Araştırma Teknikleri ve İstatistik, Çağ Matbaası, Ankara.
- Taluğ, C.,ve Tatlıdil, H., (1993). Tarımsal Yayım ve Haberleşme Ders Kitabı, AnkaraÜniversitesi Ziraat Fakültesi Baskı Ofset Ünitesi, Ankara.
- Tatlıdil, H.,(1984). Tarımsal Yayım Çalışmalarında Önder Çiftçi Yaklaşımı Üzerine Bir Araştırma, Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları: 893, Bilimsel Araştırmalar Ve İncelemeler, 526, S.36-75, Ankara.
- Tatlıdil, H.,(1997). Tarımda Yeniliklerin Benimsenmesi ve Yayılması.
<http://web.adu.edu.tr/akademik/garmagan/dersler/tyi/yenilik.pdf> (06.07.2010)
- Yıldırak,N., Gülçubuk, B., Gün,S., Olhan, E., Kılıç,M., (2003). Türkiye’de Gezici ve Geçici Tarım İşçilerinin Çalışma Ve Yaşam Koşulları ve Sorunları, Isbn:975-96265-4-3,Ankara.